

ΝΕΣΤΩΡ ΚΟΥΡΑΚΗΣ: Το πνεύμα της Αρχαίας Σπάρτης, Μικρές ιστορίες από τα «Αποφθέγματα Λακεδαιμονίων» του Πλουτάρχου, Εκδόσεις Φαρενίκη, Αθήνα 2018

Ο Νέστωρ Κουράκης Ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών με ειδίκευση στις Ποινικές Επιστήμες και την Εγκληματολογία, μας εντυπωσιάζει τα τελευταία χρόνια με την κλασική του παιδεία. Βασικό του έργο αποτελεί το βιβλίο «Κλασικά ιδεώδη για μια Σύγχρονη Παιδεία» με πρόλογο του αλησμόνητου ακαδημαϊκού Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου. Το 2017, στο βιβλίο του «Το Αίνιγμα της Αρχαίας Ελλάδας. Εξηγώντας στα παιδιά τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό» ο συγγραφέας επιχειρεί να απαντήσει στο πώς μπόρεσαν οι αρχαίοι Έλληνες να φτάσουν στην απογείωση του πολιτισμού τους, και στόχο έχει να εμπνεύσει τις νεότερες ιδίως γενιές προς την κατεύθυνση μιας αντίστοιχης πολιτιστικής ανάτασης. Το 2018, το παρόν βιβλίο «Το πνεύμα της Αρχαίας Σπάρτης. Μικρές ιστορίες από τα «Αποφθέγματα Λακεδαιμονίων» του Πλουτάρχου» έρχεται ως συνέχεια της ενασχόλησής του με τον κόσμο της αρχαιότητας. Με αφορμή την τριλογία του Πλουτάρχου για τα Αποφθέγματά των Λακεδαιμονίων επιχειρεί να ερμηνεύσει την κοσμοθεωρία των αρχαίων Σπαρτιατών, την ανθρώπινη συμπεριφορά τους καθώς και τον εύστοχο «λακωνικό» τρόπο καυστικής απάντησης σε όσους τους προκαλούσαν.

Ο Νέστωρ Κουράκης, έγκριτος καθηγητής εγκληματολογίας, αντιμετωπίζοντας στον επιστημονικό και επαγγελματικό του χώρο την απάνθρωπη συμπεριφορά, αισθάνεται την ανάγκη να ανατρέξει στις ανθρωπιστικές αξίες της ελληνικής αρχαιότητας, που έχουν τόσο απαξιωθεί στις μέρες μας, να αναδείξει τη σημασία τους και να προβληματίσει ιδιαίτερα τους νέους. Από το σύνολο 500 αποφθεγμάτων επιλέγει τα πλέον αντιπροσωπευτικά (περίπου 175), διδακτικά και εξαιρετικά επίκαιρα, και τα παραθέτει σε προσεγμένη νεοελληνική μετάφραση, που δεν προδίδει το νόημα του αρχαίου λόγου και γίνεται πλήρως κατανοητή από τον σύγχρονο αναγνώστη. Ο συγγραφέας προσπαθεί να μπολιάσει τους νέους με τα ιδεώδη της κλασικής αρχαιότητας, που θα τους επιτρέψουν να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν πιο εύκολα και αποτελεσματικά τις απαιτήσεις του σύγχρονου κόσμου. Στο νου μου έρχονται παράλληλες σκέψεις του Ιταλού καθηγητή Salvatore Settis στο βιβλίο του «Το μέλλον του κλασικού», όπου επισημαίνει ότι όσο μαθαίνουμε να αντιμετωπίζουμε το κλασικό όχι ως μια νεκρή κληρονομιά που μας ανήκει χωρίς να την αξίζουμε, αλλά ως ένα αποτελεσματικό και μοναδικό μέσο για την αντίληψη της πολλαπλότητας των πολιτισμών στον σύγχρονο κόσμο, τόσο περισσότερο τούτο θα έχει κάτι να μας πει στο μέλλον.

Το βιβλίο προλογίζει ο αρχαιολόγος Γεώργιος Σταϊνχάουερ, έγκριτος και βαθύς μελετητής της Αρχαίας Σπάρτης, ο οποίος θεωρεί ότι το παρόν βιβλίο είναι από τα πλέον ενημερωμένα, τεκμηριωμένα και έγκυρα έργα για το «Πνεύμα της Αρχαίας Σπάρτης». Θα πρόσθετα ότι το βιβλίο αυτό, γραμμένο με πνεύμα ευρύ και φιλολογική δεινότητα ανταποκρίνεται πλήρως στον στόχο του συγγραφέα για την ανάδειξη του πνεύματος των αρχαίων Σπαρτιατών.

Ενδεικτικά, και για λόγους συντομίας, θα αναφερθώ σε αντιπροσωπευτικά αποφθέγματα, που ερμηνεύονται στο βιβλίο και αφορούν τις «πληρωμένες» απαντήσεις των Σπαρτιατών, που έγραψαν ιστορία, καθώς και την «πρώοθημένη» άποψή τους για την κοινωνική θέση της γυναίκας.

Το πρώτο απόφθεγμα αναφέρεται στο ήθος αυστηρότητας, σοβαρότητας και καυστικότητα, στο «λακωνικό ήθος», όπως αυτό εκφράστηκε από τους Σπαρτιάτες όταν αντιμετώπισαν τον Φίλιππο τον Μακεδόνα, και τους απείλησε: «αν εμβάλω εις την Λακωνικήν, αναστάτους υμάς ποιήσω», εκείνοι απάντησαν απλώς: «εάν».

Τα επόμενα αναφέρονται στις γυναίκες των Σπαρτιατών που απολάμβαναν πολύ περισσότερες ελευθερίες από τις αντίστοιχες των Αθηναίων. Όταν, λοιπόν, κάποιοι κατέκριναν τον Λυκούργο, γιατί είχε θεσπίσει διατάξεις για τη γύμνια των παρθένων κοριτσιών στις δημόσιες πομπές και ζητούσαν να μάθουν την αιτία, αυτός απάντησε: «Για να μην έχουν κάτι λιγότερο τα κορίτσια έναντι των ανδρών, με τους οποίους επιδίδονται στις ίδιες ασχολίες, ούτε ως προς τη σωματική ισχύ και υγεία, ούτε ως προς τη φιλοτιμία και την αρετή ψυχής, και ακόμη για να καταφρονούν τη γνώμη των πολλών». Εξάλλου και για τη Γοργώ, τη γυναίκα του Λεωνίδα των Θερμοπυλών, ιστορείται κάτι παρόμοιο. Όταν, δηλαδή, κάποια γυναίκα, πιθανόν ξένη, είπε προς αυτήν ότι «μόνες εσείς οι Λάκαινες επιβάλλετε στους άνδρες», αυτή αποκρίθηκε: «διότι μόνες εμείς γεννάμε άνδρες».

Διαβάζοντας ο αναγνώστης αυτό το βιβλίο με την εξαιρετική αισθητική από τις εκδόσεις Φερενίκη, τον εύστοχο τίτλο, την τεκμηριωμένη και λογοτεχνική περιγραφή των στόχων, ιδεωδών και αξιών των αρχαίων Σπαρτιατών, μπορεί να κατανοήσει τα αίτια του διαρκούς ανταγωνισμού τους με τους Αθηναίους. Και ενώ για τους Αθηναίους πολλά έργα έχουν γραφεί, στους αντιπάλους τους, Σπαρτιάτες, σπάνια έχει επικεντρωθεί το ενδιαφέρον των μελετητών. Πιστεύω, λοιπόν, ότι όπως η Jacqueline De Romilly ανέδειξε την Αθήνα και την Αθηναϊκή Δημοκρατία έτσι και ο Νέστωρ Κουράκης αναδεικνύει στο τελευταίο του αυτό βιβλίο την Σπάρτη, την κοσμοθεωρία και «το λακωνίζειν» των Σπαρτιατών. Οι μελετητές της ελληνικής αρχαιότητας θα πρέπει να ευγνωμονούν τον συγγραφέα για το εξαιρετικά διδακτικό και αποκαλυπτικό αυτό πόνημα.

Αθήνα

Στέλλα Περίβολου

Ομ. καθηγήτρια, Ειδική Γραμματέας Σώματος Ομοτίμων ΕΚΠΑ, τ.Ειδική Γραμματέας ΥΠΕΠΘ